

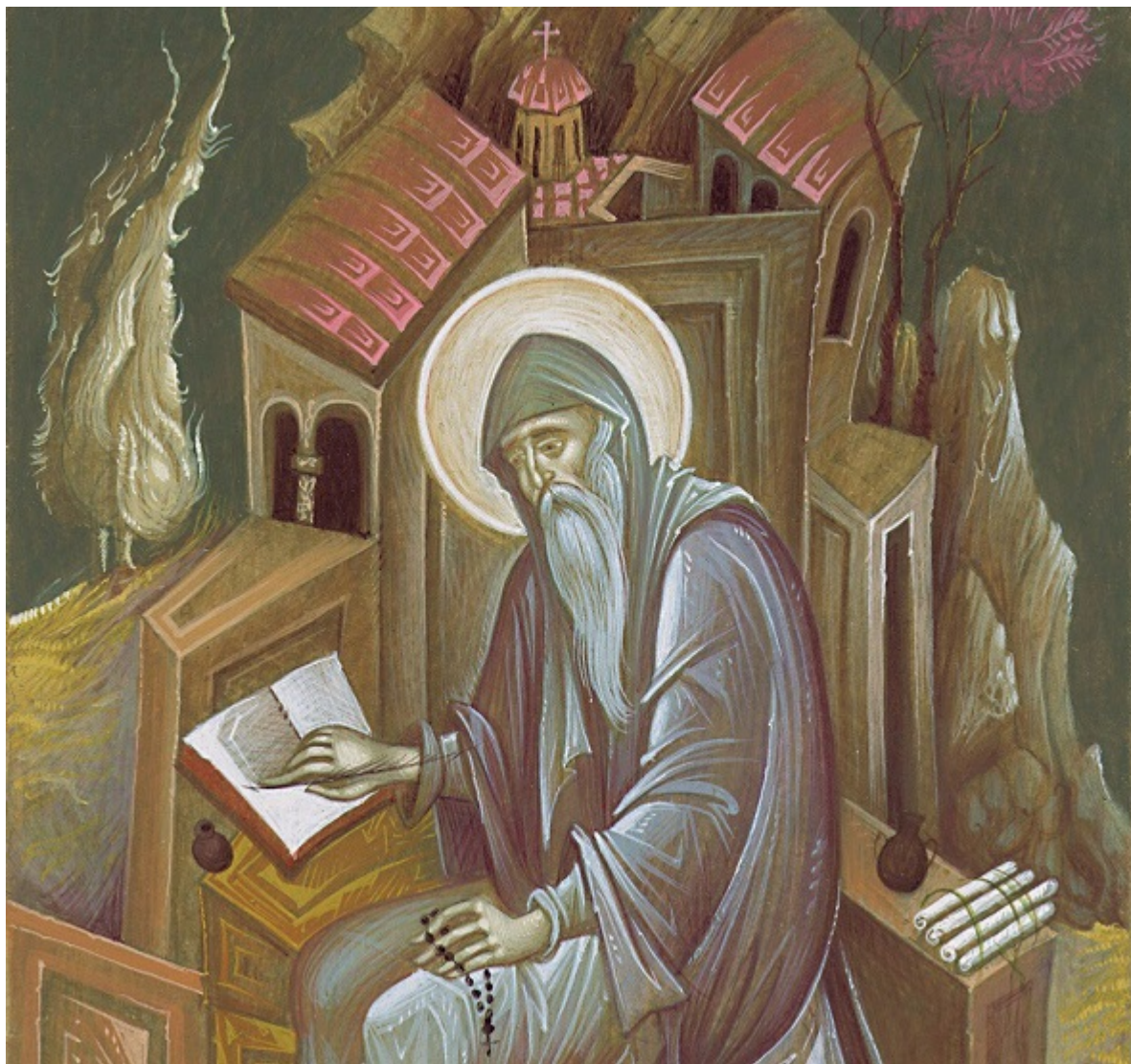
Ασκητικό πνεύμα: Η έξοδος από τον εγωκεντρικό καταναλωτισμό

Ορθοδοξία / Ηθική

Χρυσόστομος Χατζηλάμπρου

Η μελέτη του κ. Χρυσόστομου Χατζηλάμπρου για τη σύνδεση μεταξύ Απεργίας Πείνας και Νηστείας (προηγούμενο άρθρο: www.remptousia.gr/?p=61174), έχει εισέλθει στο σημείο εξέτασης των τρόπων με τους οποίους η χριστιανική άσκηση αποτελεί την ασφαλέστερη και πιο αποτελεσματική απάντηση στο πνεύμα του καταναλωτισμού, που κατακυριεύει το σύγχρονο άνθρωπο. Στο σημερινό απόσπασμα εξετάζεται περαιτέρω αυτή η λυτρωτική για την ανθρώπινη υπόσταση προοπτική.

Πηγή:<http://wra9.blogspot.gr/>

Η συνειδητοποίηση του άσκοπου και μάταιου εγκλωβισμού της ανθρώπινης υπόστασης, μονομερώς, στην φθαρτότητά της, οδηγεί απρόσκοπτα στον περιορισμό της σπάταλης ζωής, στην ολοκληρωτική φυγή και αποξένωση από τη φιλαργυρία, την πλεονεξία, τη φιλοδοξία και τη φιληδονία. Ο άνθρωπος που στερείται, ευκολότερα, περιστέλλει τα δικά του θελήματα, υποχωρεί και αναγνωρίζει την αξία, αλλά και τα δικαιώματα του συνανθρώπου του (Ρωμ. 12, 10). Αυτός, όμως, που θέτει στόχο της ζωής του την απόκτηση και οικειοποίηση υλικών, μόνο, στοιχείων του κόσμου, χάνει την πνευματική του διάσταση, την προοπτική της αιωνιότητας. Ο φόβος του βιολογικού θανάτου γίνεται στοιχείο φθοράς του εαυτού του και αφετηρία διάσπασης της κοινωνίας των προσώπων που συναναστρέφεται. Όσο το σώμα τρέφεται αυθαίρετα και απολαμβάνει ασύστολα, τόσο η ψυχή αποδυναμώνεται, αναστατώνεται, υποφέρει γίνεται εγωιστική, απάνθρωπη, καχεκτική, κομπλεξική, απρόθυμη για το καλό.

Αντίθετα, η άσκηση του σώματος εξασκεί το πνεύμα και συμβάλλει στην κατάκτηση της αρετής. Όσο φθείρεται ο εξωτερικός άνθρωπος με την εγκράτεια,

τόσο ανακαινίζεται εσωτερικά και οδηγείται στην αρετή (Β΄ Κορ. 4, 16-18). Για τη χριστιανική διδασκαλία, η νηστεία δίνει την απάντηση στο σύγχρονο υλιστικό πνεύμα της εποχής. Προσφέρει μια πρόταση αντιμετώπισης των σύγχρονων οικονομικών αδιεξόδων της ζωής με την πρόταξη της ολιγαρκείας του βίου (Α΄ Τιμ. 6, 8). Ο άνθρωπος που δεν ζει με εγκράτεια και σωφροσύνη, δεν έχει μάθει να περιορίζει τις αισθήσεις και τις επιθυμίες του. Η επιθυμία της σάρκας και η αλαζονεία του βίου, τον οδηγούν σε κρίση εσωτερική, κρίση του πνεύματος. Αν και κάθε προσπάθεια αντιμετώπισης των κρίσεων κινείται στο οικονομικό, κοινωνικό ή και πολιτικό επίπεδο, η λύση έρχεται με τη θεραπεία του πνεύματος, την αλλαγή του τρόπου ζωής, την επαναφορά του ανθρώπου στην ολιγάρκεια, την εγκράτεια, την σωφροσύνη, την αποφυγή της απληστίας και της υπερβολής (Α΄ Ιω. 2, 16).

Η καταναλωτική νοοτροπία της νεωτερικής και μετανεωτερικής εποχής αποδεικνύει τον εγκλωβισμό της ανθρώπινης ύπαρξης μέσα στην υλική της διάσταση. Ο Χριστιανισμός θέτει στη νηστεία τον τρόπο θεραπείας της τρυφής και επαναπροσδιορισμού της ανθρώπινης παρουσίας στην ομαλή λειτουργία της κτίσης. Η ανθρώπινη φύση παραδίδεται ευκολότερα στις ανέσεις και τις απολαύσεις του βίου, ενώ δυσκολεύεται να προσανατολιστεί στην πνευματική της προοπτική. Η αναζήτηση της επιτυχίας και ευτυχίας στην ικανοποίηση των βιολογικών αναγκών παρασύρουν τον άνθρωπο σε ηθικά διλήμματα και τη κτίση σε λειτουργική αδυναμία (Ρωμ. 8, 22).

Ο άνθρωπος από ιερέας της κτίσης[108] γίνεται δυνάστης του κόσμου. Δεν κατανοεί τη δημιουργία ως δώρο ούτε την αναφέρει ευχαριστικά στο Δημιουργό της, αλλά διαχωρίζεται από αυτήν με διάθεση αυτονόμησης και επικυριαρχίας. Η άσκοπη και αλόγιστη χρήση των υλικών αγαθών οδηγεί σε κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά αδιέξοδα και σε ηθική κατάρρευση της προσωπικότητάς του. Η τραγικότητα του προσώπου του προσλαμβάνει απροσδιόριστες διαστάσεις « με την εξάντληση των αγαθών της γης και την οικολογική κρίση»[109].

Αν ο άνθρωπος αρκείται στα απαραίτητα για την ομαλή λειτουργία του βίου του, τα προσωπικά αδιέξοδα που βιώνει σταδιακά περιορίζονται (Λουκ. 12, 15). Η άρνηση του περιττού, της αλόγιστης σπατάλης των καταναλωτικών αγαθών απελευθερώνει από την ατομική εγωκεντρικότητα και λειτουργεί εμπειρικά και βιωματικά ως πυλώνας μετάδοσης της αγάπης[110]. Η απρόσκοπτη αναγνώριση της μοναδικότητας και της αξίας του προσώπου, παραχωρεί χώρο στην ελεύθερη κοινωνική ζωή, χωρίς περιορισμούς και σχήματα. Λειτουργεί ως πράξη ελεύθερης προσωπικής επιλογής και απελευθέρωσης από κάθε κοινωνική, οικονομική και πολιτική εξάρτηση. Γίνεται τρόπος περιχώρησης[111], άρνησης του ανθρώπινου φρονήματος και διάπλασης ήθους, ικανού να αναμορφώσει και να ανακαινίσει τις δομές της κοινωνίας.

Για το Γρηγόριο Νύσσης, νηστεία με αυτό το περιεχόμενο πρόκειται για ασώματη νηστεία, γιατί δεν περιορίζεται μόνο σε περιστολή του σώματος, αλλά αποκτά έντονο κοινωνικό χαρακτήρα[112]. Γίνεται *«μέσο ευεργεσίας και φιλανθρωπίας»*[113]. Τρόπος μετάδοσης της αγάπης και της κοινωνικής δικαιοσύνης, πρόγευσης των Εσχάτων. Η εκούσια αποχή από την τροφή, αλλά και η ασώματη νηστεία έρχονται να απαντήσουν στο σύγχρονο ηδονοθηρικό και υπερκαταναλωτικό κόσμο. Η άσκηση, με την εγκράτεια του σώματος και την καλλιέργεια του πνεύματος λειτουργεί ως πράξη ελευθερίας[114]. Εκούσια ο άνθρωπος κινείται απελευθερωτικά από την κυριαρχία του εαυτού του και των αναγκών του, ενώ η εσωτερική ελευθερία του προσώπου του, εκούσια περιορίζει την ατομική ικανοποίηση και διευκολύνει την ομαλή λειτουργία της κοινωνικής ζωής.

Στη χριστιανική διδασκαλία, το ασκητικό πνεύμα, συνδυάζεται με την αγάπη για το συνάνθρωπο[115] και την αναγνώριση της προσωπικής ετερότητας. Η περιστολή της εγωκεντρικότητας, η χαλιναγωγή των ορμών, η υπακοή της σάρκας στο πνεύμα γίνονται εφικτά με την επίδειξη της ελεημοσύνης, του έμπρακτου κοινωνικού ενδιαφέροντος, της συμφιλίωσης και απομάκρυνσης από την μνησικακία[116]. Η νηστεία, σωματική ή ασώματη θεωρείται ότι αποκαθιστά την αναρχία με την επικράτηση της Αρχής των Πάντων, την αγάπη: «ο Θεός αγάπη εστί» (Α΄ Ιω. 4, 8).

Η έννοια της αγάπης, μέσα από την ασκητική πράξη, συνεπάγεται με τη φροντίδα για την αντιμετώπιση και επίλυση προβλημάτων σε προσωπικό και θεσμικό επίπεδο. Η επίλυση των παγκόσμιων προβλημάτων, του υποσιτισμού, της έλλειψης πόσιμου νερού, της ανεπάρκειας σε φαρμακευτική κάλυψη, της ελλιπούς ανάπτυξης των υποανάπτυκτων χωρών, της κατάπαυσης πολεμικών συρράξεων, της αναγκαστικής μετακίνησης πληθυσμών, της μόλυνσης του περιβάλλοντος, της εξάντλησης των φυσικών πόρων, του οικολογικού προβλήματος, βρίσκουν λύση με

την επανατοποθέτηση του ανθρώπου ως αναπόσπαστο κομμάτι της κτιστής δημιουργίας και της επίγνωση της ασκητικής παρουσίας του σε αυτόν.

[108]Βλ. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑ, *Η κτίση ως Ευχαριστία, θεολογική προσέγγιση στο πρόβλημα της Οικολογία*. Αθήνα 1992, σελ 120.

[109]Πρβλ. Γ. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, *Χριστιανική Ηθική II*, σελ. 546.

[110]Βλ. Μ. Βασίλειος, *Περί νηστείας Λόγος Α΄*, ό. π., *P. G. 31, 196*.

[111]Βλ. Γ. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, *Πρόσωπο και θεσμοί*. Θεσσαλονίκη 1997, σελ. 34.

[112]Βλ. Γρηγόριος ο Νύσσης, *Περί φιλοπτωχίας και ευποιίας Λόγος Α΄*, *P. G. 46, 454 - 469*.

[113]Πρβλ. ΜΙΧ. ΚΑΡΔΑΜΑΚΗ, *Ορθόδοξη Πνευματικότητα*. Αθήνα 1993, σελ. 249.

[114]Βλ. Γ. ΜΑΝΤΖΑΡΙΔΗ, *Χριστιανική Ηθική II*, σελ. 547.

[115]Βλ. στο ίδιο, σελ. 548.

[116]Βλ. Ιω. Χρυσοστόμου, *Εις Γένεσιν, Ομιλία Ι΄*, *P. G. 53, 82-83*.

<http://bit.ly/1ewFmky>